

Бо қарори Раёсати Бонки миллии
Тоҷикистон аз санаи __ _____ с.2019,
№ __ «тасдиқ шудааст»

Низомнома №

“Дар бораи ҳимояи ҳуқуқҳои дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ”

Низомномаи “Дар бораи ҳимояи ҳуқуқҳои дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ” (минбаъд Низомнома) мутобиқи талаботи банди 1 моддаи 6 ва банди 1 моддаи 42 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи Бонки миллии Тоҷикистон” бо мақсади таъмини ҳимояи ҳуқуқҳои дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ дар ташкилотҳои қарзии исломӣ таҳия шудааст.

БОБИ 1. МУҚАРРАРОТИ УМУМӢ

Дастурамали мазкур талаботи ҳадди ақалро, ки бояд аз ҷониби ҳамаи ташкилотҳои қарзии исломӣ бо мақсади ҳимояи ҳуқуқҳои соҳибони суратҳисобҳои сармоягузорӣ татбиқ гарданд, муқаррар менамояд, зеро сармоягузориҳои дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ дорои хавфи баланд мебошанд.

1. Дар Низомномаи мазкур мафҳумҳои асосии зерин истифода мешаванд:

Дорандаи суратҳисоби сармоягузорӣ– муштарие, ки дар ташкилоти қарзии исломӣ суратҳисоби сармоягузорӣ кушодааст.

Захира барои хавфи сармоягузорӣ– маблағҳои пулӣ, ки ташкилоти қарзии исломӣ аз ҳисоби даромади дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ баъди ҳисоб карда гузаронидани ҳиссаи фоидаи музориб (соҳибкор) бо мақсади захира кардани маблағ барои пӯшонидани талафоти дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ аз сармоягузорӣ дар оянда нигоҳ медорад.

Аҳди (Шартномаи) музораба – аҳди дар асоси шартнома басташуда, ки мутобиқи шартҳои он як тараф – сармоягузор сармоя (маблағҳои пулӣ) пешниҳод мекунад, тарафи дигар – соҳибкор сармояро гирифта, онро бо истифода аз захираҳои меҳнати худ бо мақсади гирифтани фоида ва тақсими он дар байни тарафҳо тибқи шартнома истифода мебарад.

Захираи баробаркунии фоида– маблағе, ки ташкилоти қарзии исломӣ аз даромади музораба пеш аз тақсими ҳиссаи фоидаи музориб бо мақсади нигоҳдории сатҳи муайяни даромаднокии сармоягузорӣ барои дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ ва зиёд кардани ҳиссаи моликони нигоҳ медорад.

Суратҳисобҳои сармоягузори маҳдуд – навъи суратҳисоби сармоягузорӣ, ки тибқи он дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ ба ташкилоти қарзии исломӣ барои анҷом додани сармоягузори мушаххаси мақсаднок, сармоягузорӣ ба гурӯҳи дороиҳо, бахши иқтисодиёт дар давраи муайяни сармоягузорӣ ё бо дигар маҳдудиятҳо ва шартҳо ваколатҳои махсуси сармоягузорӣ медиҳад.

Суратҳисобҳои сармоягузори номаҳдуд – навъи суратҳисоби сармоягузорӣ, ки тибқи он дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ ба ташкилоти қарзии исломӣ барои қабули қарори ниҳоии сармоягузорӣ бидуни ишора ба ягон маҳдудият ё шартҳои муайян ваколатҳо медиҳад.

БОБИ 2. ТАРТИБИ ҚОР БО СУРАТҲИСОБҲОИ САРМОЯГУЗОРӢ

2. Ташкилотҳои қарзии исломӣ бояд кафолат диҳанд, ки аз лаҳзаи кушодани суратҳисобҳои сармоягузори ба муштариёне, ки мехоҳанд дорандагони суратҳисобҳои сармоягузоришаванд, маълумоти кофӣ ва тавзеҳот дода мешавад. Чунин маълумот ва тавзеҳот дар шакли хаттӣ пешниҳод мегардад, ки он мувофиқа шуда, шиносӣ бо он аз тарафи дорандагони суратҳисобҳои сармоягузори тасдиқ карда мешавад. Дар чунин маълумот бояд шиносоии дорандагони суратҳисобҳои сармоягузори бо сиёсат ва амалия дар бораи суратҳисобҳои сармоягузори, ки пешниҳод намешаванд, дарҷ гардад.

3. Ташкилоти қарзии исломӣ кафолат медиҳад, ки дорандаи суратҳисобҳои сармоягузори комилан эътироф ва дарк мекунад, ки:

- маблағҳои пулии пешниҳодкардаи дорандаи суратҳисоби сармоягузори, ки дар суратҳисоби сармоягузори ҷойгир карда шудаанд, сармояе мебошад, ки дар ташкилоти қарзии исломӣ ҷойгир кардааст ва он пасандоз (амонат) ба ҳисоб намеравад. Аз ин рӯ, пурра ҷуброн кардани ин гуна маблағҳои пулӣ аз ҷониби ташкилоти қарзии исломӣ кафолат дода намешавад;

- хавфҳои вуҷуд доранд, ки бо маблағҳои пулии дар доираи суратҳисоби сармоягузори ҷойгиркарда алоқамандӣ доранд;

- дар сурати барҳам хӯрдани ташкилоти қарзии исломӣ, дорандагони суратҳисобҳои сармоягузори танҳо зарареро ба зимма мегиранд, ки он ба маблағи дороиҳои аз ҳисоби сармоягузори онҳо маблағгузоришуда баробар мебошад;

- ташкилоти қарзии исломӣ барои зараре, ки дар натиҷаи саҳлангорӣ, амалҳои ғайриқонунӣ ё иҷро накардани ваколатҳои сармоягузори аз ҷониби ӯ расонида шудааст, ҷавобгар хоҳад буд;

- дорандаи суратҳисоби сармоягузори маҳдуд барои ягон уҳдадорӣ дар назди дигар шахсҳо (тарафҳо), ки дар натиҷаи камбудии ташкилоти қарзии исломӣ ё пардохтпазирии он пайдо мешавад,

масъулият ба зимма надорад, магар дар ҳолате, ки ин камбудихо бевосита бо маблағҳои пулии сармоягузоришавандаи дорандагони суратҳисобҳои сармоягузори маҳдуд алоқаманд бошанд; ва

- дорандагони суратҳисобҳои сармоягузори номаҳдуд, танҳо барои уҳдадориҳо мутобиқи таносуби ҳиссаи онҳо дар фондҳои муштарак масъулият ба зимма дошта метавонанд.

БОБИ 3. ҲУҚУҚҲОИ ДОРАНДАГОНИ СУРАТҲИСОБҲОИ САРМОЯГУЗОРӢ

4. Дорандагони суратҳисобҳои сармоягузори чунин ҳуқуқҳо доранд:

- ҳуқуқ барои гирифтани маслиҳату машварати кофӣ доир ба ҳуқуқҳои шартномавии худ ва хавфҳои марбут ба маҳсулоти суратҳисоби сармоягузори, ки кушодан меҳақад, аз ҷумла доир ба стратегияҳои асосии сармоягузори ва стратегияҳои тақсими дороиҳо ва усулҳои ҳисоб кардани фоида/зараре, ки дар натиҷаи сармоягузориҳои онҳо ба амал омадааст. Дар робита ба ин, дорандагони суратҳисобҳои сармоягузори бояд огоҳонида шаванд, ки дивидендҳои ба саҳмиядорон пардохтшаванда эҳтимол дорад, ки аз фоидаи (даромади) ба онҳо ҳисобшаванда тафовут дошта устувортар бошад, бо назардошти он ки фарқи маблағ ба захира гузаронида мешавад ё аз ҳисоби он пӯшононида мешавад. Аз ин рӯ, маблағе, ки ба дорандагони суратҳисобҳои сармоягузори ҳамчун ҳиссаи фоида тақсим мекунад, метавонад аз ҳиссаи иштироки онҳо дар даромадҳои ташкилоти қарзии исломӣ фарқ дошта бошад;

- ҳуқуқи дастрасӣ ба маълумоти кофӣ, ки метавонад ба дорандагони суратҳисобҳои сармоягузори ҳангоми қабули қарори иттилоотӣ дар бораи роҳҳо ва интиҳоби суратҳисобҳои сармоягузори, ки дар онҳо метавонанд маблағҳои пулиашонро дар ташкилоти қарзии исломӣ ҷойгир кунанд, аз ҷумла доир ба ташкилотҳои қарзии исломие, ки

суратҳисобҳои сармоягузори маҳдуд пешниҳод мекунад, мусоидат намоянд. Дорандагони суратҳисобҳои сармоягузори маҳдуд ҳуқуқ доранд ҳадди ақал тамоми маълумотро, ки маъмулан ба иштирокдорони тарҳҳои сармоягузори дастачамъӣ пешниҳод мегардад, дастрас намоянд. Дорандагони суратҳисобҳои сармоягузори номаҳдуд бояд ба ҳамаи маълумоти зарурӣ оид ба суратҳисобҳои сармоягузори худ, аз ҷумла ба маълумот оид ба ҳисоб ва тақсими фоида ва сиёсати сармоягузори ташкилотҳои қарзии исломӣ дастрасӣ дошта бошанд. Чунин ифшои маълумот набояд ба идоракунии ё анҷом додани амалиётҳои ташкилоти қарзии исломӣ халал ворид намоянд; ва

- ҳуқуқи арзёбӣ кардани ташкилоти қарзии исломӣ ба ҳайси ташкилоте, ки дар назди дорандагони суратҳисобҳои сармоягузори дар доираи принципҳои маблағгузори исломӣ масъулияти эътимодӣ (фидутсиарӣ) ва идоракунии фаъолияти суратҳисоби сармоягузориро ба зимма дорад.

5. Ташкилотҳои қарзии исломӣ бояд эътироф намоянд, ки:

- дар доираи масъулияти эътимодӣ (фидутсиарӣ) онҳо дар назди дорандагони суратҳисобҳои сармоягузори, уҳдадоранд, ки манфиатҳои дорандагони суратҳисобҳои сармоягузориро ҳимоя карда, дар амри пешбурди онҳо мусоидат намоянд:

- суратҳисобҳои сармоягузори тибқи принципи Музораба – мутобиқи принципи Музораба, дорандагони суратҳисобҳои сармоягузори ба ҳайси раббулмол хавфҳои марбут ба талафоти сармояро, ки онҳо ба ташкилоти қарзии исломӣ ба ҳайси музориб гузоштаанд (сармоягузори кардаанд), ба зимма доранд. Аз ин лиҳоз, ташкилоти қарзии исломӣ ба ҳайси музориб дар назди дорандагони суратҳисобҳои сармоягузори дар доираи шартномаи музораба масъулияти эътимодӣ (фидутсиарӣ) ба зимма доранд;

- суратҳисобҳои сармоягузори тибқи принципи ваколат – мутобиқи принципи ваколат ташкилоти қарзии исломӣ ба ҳайси вакил дар

назди дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ, ки ба ҳайси муваккил мутобиқи шартномаи ваколат амал мекунад, масъулияти эътимодӣ (фидутсиарӣ) ба зимма дорад;

- дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ ҳуқуқ доранд раванди анҷомдиҳии амалиётҳоро аз рӯи суратҳисоби сармоягузорию худ ва хавфҳои ба он алоқаманд мониторинг намояд ва воситаҳои муносибро ки риоя ва татбиқ шудани ин ҳуқуқҳоро кафолат медиҳанд, таъмин намоянд.

БОБИ 4. ТАЛАБОТИ НАЗОРАТИ ДОХИЛӢ

6. Ташкилотҳои қарзии исломие, ки хизматрасонии суратҳисобҳои сармоягузорию пешниҳод мекунанд, бояд механизмҳои зерини назорати дохилию татбиқ намоянд:

- раванд ва расмиёти идоракунии барои таъмини мониторинги муназзами сармоягузорию дар доираи суратҳисобҳои сармоягузорӣ;

- тартиб ва роҳнамоиҳои дохилӣ, ки ҳолатҳои зеринро муайян мекунанд:

- қобилияти қормандони ташкилоти қарзии исломӣ, ки барои идорасозии суратҳисобҳои сармоягузорию таҳти идораи ташкилоти қарзии исломӣ қарордошта масъулият ба зимма доранд;

- ҳимояи муносиби сармоягузорию дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ, аз ҷумла ҳолатҳое, ки маблағҳои пулиидорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию номаҳдуд бо маблағҳои пулии дигар саҳмиядорон якҷоя мешаванд;

- ифшо кардани маълумоти дахлдор барои дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ; ва

- асоси муносиб ва шаффоф барои тақсими фоида ва сиёсати сармоягузорию, ки ба хавфҳои пешгӯишавандаи дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ асос ёфтааст.

БОБИ 5. СТРАТЕГИЯИ УСТУВОРИ САРМОЯГУЗОРӢ

7. Ташкилотҳои қарзии исломӣ бояд стратегияи сармоягузорӣ, ки бо хавфҳо ва даромаднокии эҳтимолии дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ ҳамоҳанг шудааст, қабул карда (бо назардошти фарқият байни соҳибони суратҳисобҳои маҳдуди сармоягузорӣ ва соҳибони суратҳисобҳои номаҳдуди сармоягузорӣ) дар масъалаи баробарсозии ҳамаи даромадҳо шаффофиятро таъмин намоянд.

8. Ташкилотҳои қарзии исломӣ бояд тамоми кӯшиши худро барои татбиқи стратегияи сармоягузорӣ, ки ба таври муносиб бо хавфҳо ва даромаднокии пешбинӣ намудаи дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ ҳамоҳанг шудааст ва он дар доираи шартномаҳои суратҳисобҳои сармоягузорӣ байни дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ ва ташкилоти қарзии исломӣ мувофиқа шудааст, равона созанд. Ҳамаи ин бо назардошти маҳдудиятҳои, ки метавонанд аз тарафи дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ дар лаҳзаи бастании шартномаи сармоягузорӣ гузошта шаванд.

9. Баробаркунии фоида (фоидаи тақсимшуда) барои дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ ва саҳмиядорон тавассути истифодаи захираи махсус, захираи баробаркунии фоида дар сурате иҷозат дода мешавад, ки агар чунин амалия нисбат ба дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ ба таври шаффоф анҷом дода шавад, аз ҷумла:

- Кумитаи идории дохилии ташкилоти қарзии исломӣ дар бораи стратегияи сармоягузорӣ, ки аз тарафи ташкилоти қарзии исломӣ қабул гардидааст, пурра огоҳ карда шудааст;

- ташкилоти қарзии исломӣ бояд ба дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ хабар диҳад, ки вай амалияи баробарсозии фойдаро тавассути ташкил ва гирифтани маблағҳо аз чунин фондҳои захиравӣ, ба монанди захираи баробаркунии фоида, татбиқ менамояд. Инчунин ташкилотҳои қарзии исломӣ ҳангоми гузаронидани фоида ба чунин

фондҳои захиравӣ , ё гирифтани маблағ аз онҳо бо мақсади зиёд кардани сатҳи тақсими фоида ба дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ бояд соҳибони суратҳисобҳоро огоҳ намоянд бо ҳамон тартибе, ки ширкат саҳмиядорони худро аз истифода шудани фондҳои захиравӣ барои пардохти дивиденд хабардор месозад;

- бо мақсади таъмини истифодаи муносиби захираи баробаркунии фоида, бояд ба кумитаи дахлдори идоракунии дохилӣ барои анҷом додани санҷиши истифодаи маблағҳои фонд ва додани тавсияҳои дахлдор ба Шӯрои нозирони ташкилоти қарзии исломӣ ваколатҳо дода шавад;

- ҳангоми ифшои маълумоти дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ, ташкилоти қарзии исломӣ бояд байни “меъёрҳои тақсим” – яъне меъёрҳои (мизони) тақсими фоида ва “меъёри фоида” – яъне фоидаи ҳақиқии дар натиҷаи сармоягузори маблағҳои пулӣ аз номи дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ гирифташуда фарқ гузорад. Аз ин лиҳоз, истифодаи захираи баробаркунии фоида аз ҷониби дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ, бояд на ҳамчун воситаи “баробаркунии фоидаи гирифташуда”, балки ҳамчун воситаи “баробаркунии пардохтҳо аз рӯи дивидендҳо” дақиқ дарк карда шавад;

- ҳамин тариқ, агар ташкилоти қарзии исломӣ захира барои хавфҳои сармоягузориро ҳамчун воситаи пӯшонидани зарари ғайричашмдошт аз тарафи дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ ташкил диҳад, он гоҳ истифодаи захира барои хавфҳои сармоягузорӣ бояд мавриди санҷиш ва тавсияҳо аз тарафи кумитаи дахлдори идории дохилӣ қарор гирад. Маълумот дар бораи фоиданокии фаъолияти ташкилоти қарзии исломӣ, ҳиссаи дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорӣ дар фоидаи гирифташуда ва маълумот дар бораи истифодаи фондҳои захиравӣ бояд ба таври шаффоф ифшо карда шавад; ва

- ташкилотҳои қарзии исломӣ чунин амалияи “баробаркуниро” барои руйпӯш кардани он, ки маблағҳои пулии дорандагони

суратҳисобҳои сармоягузорию ба дороиҳои сармоягузорию кардаанд, ки хавфи даромаднокӣ онҳо аз даромади чашмдошти дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию зиёд мебошад, татбиқ наменамоянд, балки барои устуворсозии даромадҳои дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию худ бо роҳи татбиқи босамар ва муносиби тақсими фоида онро истифода мебаранд.

Дар ҳолати барҳам додани ташкилоти қарзии исломӣ, захираи баробаркунии фоида, бояд мутобиқи созишномае, ки дар лаҳзаи ташкили захира ба даст омада буд тақсим карда шавад, ва он маъмулан бояд бо яке аз роҳҳои зерин сурат гирад:

-тақсими маблағҳои фонди захиравӣ байни дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию амалкунанда ва саҳмиядорон; ё

- равона кардани маблағҳо барои ҳадафҳои хайрия.

Ташкилотҳои қарзии исломӣ бояд коргузорию, расмиёт ва ҳуқуқҳоеро (барои гирифтани) эҷод намоёнд, то гуногунфаҳмиҳоро дар ин самт, ки имкон дорад аз нигоҳи ахлоқӣ шубҳанок ва ба номуайяни (ғарар) нисбат ба захираи баробаркунии фоида баробар бошанд, аз байн барад. Ташкилотҳои қарзии исломӣ, бояд дар бораи он, ки ҳангоми барҳамхӯрию маблағҳои захираи баробаркунии фоида дар байни дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию тақсим карда намешаванд, маълумот ифшо намоёнд.

Баробаркунии фоидае, ки байни дорандагони суратҳисобҳои сармоягузорию бо истифодаи захираи баробаркунии фоида тақсим мешаванд, пӯшонидани зарарро дар назар намегирад. Барои пӯшонидани зарар ташкилоти қарзии исломӣ бояд захира барои хавфи сармоягузорию ташкил намоёнд.

Ба таври матлуб ва муносиб ифшо кардани маълумот дар бораи ҷойгиркунии дороиҳо ва сатратегияи сармоягузорию ташкилотҳои қарзии исломӣ нисбат ба суратҳисобҳои сармоягузорию ва истифодаи захираи баробаркунии фоида ва захира барои хавфи сармоягузорию ба

кумитаҳои идоракунии дохилӣ, аз ҷумла Кумитаи аудит ва Кумитаи хизматрасонии маблағгузори исломӣ барои санҷиш ва мониторинги самаранокии фаъолияти ташкилотҳои қарзии исломӣ ба ҳайси идоракунандагони суратҳисобҳои сармоягузори пешниҳод карда мешавад.